

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

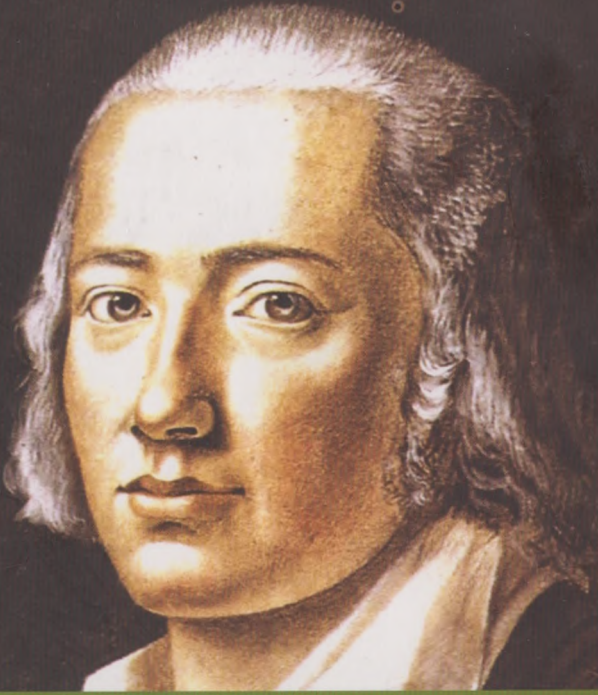
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kalplerin Yıldızlı Göğü

Hölderlin

Ahmet Sarı

Ahmet Sarı: 1970 yılında Almanya'nın Düsseldorf kentinde doğdu. 1984 yılında Almanya'dan Türkiye'ye (Erzurum) kesin dönüş yaptı. 1993 yılında Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. **Thomas Bernhard'ın Öykülerinde Normaldışı Davranışlar** adlı çalışmasıyla yüksek lisansını (1995), **Türk ve Alman Poetikasının Kitabı** adlı çalışmasıyla da doktorasını tamamladı (2003). 2005 yılında Yardımcı Doçent; 2011 yılında da Doçentlik kadrosuna atandı. Halen Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Çevirileri ve Eserleri:

Jurek Becker, **Dikkat Yazar Var** (Babil Yayınları, 2000); Peter Bichsel, **Edebiyat Dersleri** Okuyucu/Anlatı (Babil Yayınları, 2000); Thomas Bernhard, **Ses Taklitçisi** (Atatürk Üniversitesi Matbaası, 2001); Thomas Bernhard, **Olaylar** (Babil Yayınları, 2002); Jacques Derrida, **Şiir Nedir?** (Babil Yayınları, 2002); Hans Georg Gadamer-Friedrich Nietzsche-Helmut Kuhn, **Edebiyat Nedir?**, (Babil Yayınları, 2002); Peter Handke, **İzleyiciye Sövgü-Kendini Karalama** (Birey Yayınları, 2002); Novalis, **Poetika** (Babil Yayınları, 2003); Immanuel Kant, **Yaşamın Anlamı** (Birey Yayınları, 2004); Lewis Carroll, **Küçük Kızlara Mektuplar** (Birey Yayınları, 2005); Peter Sloterdijk, **Dünyaya Gelmek-Dile Gelmek** (Salkımsöğüt Yayınları, 2005), Wilhelm Vogelpohl, **Alman Edebiyatı Tarihi** (Orient Yayınları/Yayına Hazırlayan/2005) Klaus Schulz, **Alman Kültür Tarihi** (Orient Yayınları/Yayına Hazırlayan, 2006) **Türk ve Alman Poetikasının Kitabı** (Salkımsöğüt Yayınları, 2006), Adolf Muschg, **Edebiyat Terapi Olabilir Mi?** (Salkımsöğüt Yayınları, 2006), **Sanat ve Normaldışılık** (Salkımsöğüt Yayınları, 2006), Hermann Broch, **Edebiyat ve Felsefe** (Salkımsöğüt Yayınları, 2006); Thomas Bernhard, **Dünya Düzelticisi** (De Ki Yayınları, 2007); Thomas Bernhard, **Immanuel Kant** (De Ki Yayınları, 2007); Peter Handke, **Kaspar**, (De Ki Yayınları, 2007); **Thomas Bernhard'ın Şiir Dünyası**, (De Ki Yayınları, 2007). **Psikanaliz ve Edebiyat** (Salkımsöğüt Yayınları, 2008); **Masalların Psikanalizi** (Salkımsöğüt Yayınları, 2008) **Kafkaesk Anorexia** (Salkımsöğüt Yayınları, 2009) **Allah Ağrısı** (Salkımsöğüt Yayınları, 2010) **Ahmed'e Konmaya Çalışan Bir Sineğin Arzusu** (Salkımsöğüt Yayınları, 2011) **Seherde Serçenin Gördüğüdür** (Salkımsöğüt Yayınları; 2013); **Merhamet Dilercesine Gökyüzüne Bakmak** (Hece Yayınları; 2013) **Sağ Omuz Meleşimin Omzundaki Sağ Omuz Meleş** (Çizgi Yayınevi; 2014); **Ve Asma Yaprakları Gibi Titreyen El** ((Çizgi Yayınevi; 2014) **Edebiyat Nefreti** (Çizgi Yayınevi; 2014) **Kurmacanın O Kadim Unsurları** (Çizgi Yayınevi; 2015) **Başlangıcı Olmayan Bir Şeyin Sonu** (Hece Yayınları; 2015) **Musa'nın Derinlerine Düşen Yutkunuş** (Çizgi Yayınevi; 2015) **Kafkamakine** (Çizgi Yayınevi; 2016); **Felsefe Edebiyata Kendini Nasıl Eklemler** (Çizgi Yayınevi; 2016); **Alman Edebiyatında Dışkı Kültü** (Çizgi Yayınevi; 2016)

Kalplerin Yıldızlı Göğü: Hölderlin

Ahmet Sarı

ÇİZGİ
KİTAP EVİ

Çizgi Kitabevi Yayınları: 685
Edebiyat / Germanistik

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi
Ağustos 2016

ISBN: 978-605-9706-89-6
Yayıncı Sertifika No:17536

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
SARI, Ahmet
Kalplerin Yıldızlı Göğü: Hölderlin

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66
Baskı: Sebat Ofset
Fevzi Çakmak Mh. Hacıbayram Cd. No:57
Karatay/Konya - KTB. S. No: 16198

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. Mimar Muzafer Caddesi
Helvacıoğlu Apt. No:41/1 – Meram / Konya
Tel: 0332 353 62 65 – 353 62 66
Faks: 0332 353 10 22
www.cizgikitabevi.com

İÇİNDEKİLER

I. "Coğrafya Kaderdir"	7
II. Anne, O Bahtsız Torna	17
III. Saklı Bir Oedipus Kompleksi	23
IV. "Her Ölüm Erken Ölümdür"	27
V. Hölderlin'in Eğitimi.....	31
VI. Tübingen'de Ruhu Dinlemek.....	37
VII. Yürüyerek Tanıdım Ben Bu Şehirleri.....	47
VIII. Kadim Bir Helen Meleği: Diotima	53
IX. Mektup Roman Geleneği Sürüyor: Hyperion.....	59
X. Kendini Bir Yanardağa Gömmek: Empedokles'in Ölümü	67
XI. Hölderlin Şiiri.....	73
XII. Ruhu Bir Nar Gibi Açmanın Yolları: Hölderlin'in Mektupları.....	87
XIII. Hölderlin'in Felsefi ve Estetik Görüşü	91
XIV. Helen Dönemine Susuzluğun Göstergesi: Çevirileri.....	99
XV. Kule, Benim Çaresizliğim, Deli Gömleğim	105
XVI. Hölderlin'in Alman Edebiyatındaki Alımlanışı.....	121
XVII. Heidegger'in Hölderlin Yorumu	131
Kaynakça.....	141

I. "Coğrafya Kaderdir"

İnsan doğumlu ve de ölümlü bir varlıktır. Doğduğu andan itibaren hayatını idame ettirmek için bir yere, bir mekâna, bir dünyaya ihtiyaç duyar. Bu yerdeki coğrafi koşullar, iklim, havanın sıcaklığı, sıcaklığın bedeni esritmesi ve rehavete itmesi ile soğukluğun bedene kattığı tarif edilmez dinginlik ve uyanık oluşluk; soğukluğun insanın kendi içine kapanmasını sağlaması ile milletlerin asabiyelerini bulundukları toprak parçalarının şekillendirdikleri tezi İbni Haldun'un tezi olarak önümüzde durur. Coğrafya kaderdir. İnsan kendi kaderinden kaçamaz. Değiştirse de, kendi coğrafya parçasını reddetse de bir anlamda o coğrafyanın görünmez damgasını alnında, bedeninde, vücudunda, kişiliğinde ve tipinde ölümüne dek taşır.

Hölderlin'in kaderi de Hölderlin'e 18. yüzyılın sonu (1770) ve 19. yüzyılın ortalarına kadar sarkan bir zamanda (1843) yaşamasını uygun görmüştür. Bu yazgı onun elinde olan bir şey değildir. Almanya'da Romantik dönemin başlangıcına ve Romantik dönemin ortalarına dek sürecek bu hüznü ömür Hölderlin'in yazgısıdır. Gerçi Romantik dönem Almanlara has olan bir akımdır. İlerde Almanlar, Fransızların kurduğu akımlara dahil olacaklar, hatta o akımları Almanya'da yaşatacaklar, Fransız şair, yazar ve dramaturg hele de ressamların kurdukları akımları Alman edebiyatına taşıyacaklardır. Fakat Romantik dönem

topyekûn ve tüm halleriyle evrensel karizmaya sahip bir Alman akımıdır. 18. yüzyıldan 19. yüzyıl ortalarına kadar Almanya'da hele de Jena'da ve Heidelberg'de başlamıştır. Sadece şiirde değil, romanda, felsefede, tiyatrodan masallarda, mitlerde, daha doğrusu uygarlığı uygarlık yapan tüm kültür unsurlarında serpilmeyi öngörmüş ve insanın da hayran kalacağı bir entelektüel donanımı içeren bir yapıya sahip Alman akımı olarak Fransa'dan Rusya'ya kadar şanını şöhretini yayma imkânı bulmuştur.

Romantik döneme gelene kadar elbette o dönemi öngören ve bu dönemin ortaya çıkmasını sağlayan Barok, Aydınlanma gibi akımları yok sayamayız, çünkü her akım hele de edebi akımsa zıddıyla kaimdir ve bir önceki akımlara karşı çıkarak varlığını anlamlandırmaya çalışır. Aydınlanma, "akla" vurgu yapmasa, "duyguyu" ön plana çıkaracak Romantik akımı kendi bünyesinde "uzaklık acısına" (Fernweh), "uzaklık özlemi"ne (Fernsucht), "mavi çiçeğe" (Blaue Blume), metafiziğe meftun olabilir miydi?

Hölderlin'in, Neckar ırmağı yakınında Lauffen'de doğduğu 20 Mart 1770 yılları da Romantik dönemin erken dönemi olarak birçok filozofun ve şairin çoktan işe koyulduğu ve akımı geliştirmeye başladığı bir evre olarak dikkat çeker. Hölderlin'den yaşça büyük olmaları hasebiyle ve ondan daha erken bir şekilde yazıya başlamaları bakımından Lessing'in, Goethe'nin, Klopstock'un, Wieland'ın, Herder'in çabaları değerlidir. Burada onlar akımı oluşturacak ça-

balarını erkenden başlatsalar da, nerdeyse Hölderlin'in çağdaşı ve aynı yaş grubuna sahip Schlegel, Schleiermacher, Schelling, Fichte, Hegel, Schopenhauer ilerde devreye girecek ve Jena'yı, Heidelberg'i, Berlin'i kültür kentleri yapacaklardır.

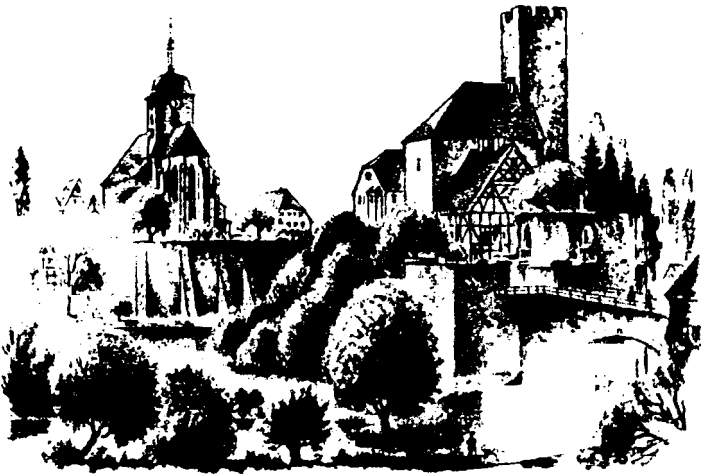
Zamane şair, yazar, filozof, müzisyen ve güzel sanatla uğraşan entelektüellerin Jena'da, Heidelberg'de, Berlin'de buluşup bir kültür ortamı kurmalarının yanında, bir ulusu ulus kılacak bütün kültürel unsurların çıkarılma bilincinin oluşması dikkate değer bir şey olarak gözükmektedir. Masal, mit, destan, bilmece-bulmaca, sözlük çalışmaları, ansiklopedi, felsefi metinler, mektup romanları ve daha sayısız çalışmalarla Almanya'nın bir anlamda gelişip serpilmesi arzulanmakta ve kültürel devriminin gerçekleştirilmesi istenmektedir, bu gıpta edilecek bir bellek çalışması olarak da önümüzde durur. Bu doğurgan iklim ve tanrının bunca filozofu, yazarı, alanında kanon ve cidden uzman yazarları bir araya getirmesi büyük bir nimettir; bunların birbirleriyle ilişki halinde olduklarını ve karşılaştıklarını öğrenmek de ayrıca heyecan vericidir. Daha henüz tramvayın, otobüslerin, uçakların olmadığı faytonların yorucu oldukları zamanda ve yerde Romantik insanın yaptığı üzere yaya olarak sınırları aşabilme gücü ve kudreti nasıl izah edilebilir? Birbirleriyle buluşmak için Neckar kıyısından Jena'ya, Jena'dan Frankfurt'a, Frankfurt'tan Heidelberg'e, Berlin'e hatta iş bulabilme umuduyla Fransa'ya, Bordeaux'ya ve daha çokça yere giden ama belli bir zaman sonra da entelektüel kapasiteleri ne-

deniyle Jena'nın da kültür şehri olması hasebiyle Jena'da, Heidelberg'te toplanan bu insanların gayreti dikkate şayandır.

Coğrafya kaderdir ve lakin böyle bir coğrafyada bir araya gelebilmeyi o çağlarda, o zamanlarda doğmanız halinde yapabilirsiniz ancak. İşte romantik yazarlar, şairler ve düşünürler tanrı tarafından böyle bir güzellikle ödüllendirilmişlerdir. Tanrının dileğiyle Goethe, Schiller, Hölderlin, Hegel, Fichte, Schelling, Schleiermacher, Schopenhauer, Herder, Klopstock, Wieland, Achim von Arnim, Bettina von Arnim, Clemens Brentano, Adalbert von Chamisso, Joseph Freiherr von Eichendorff, E. T. A. Hoffmann, Wilhelm Müller, Novalis, August Wilhelm Schlegel, Friedrich Schlegel, Ludwig Uhland, Wilhelm Heinrich Wackenroder, Ludwig Tieck bir arada yaşamış hatta 1804 yılında öldüğü düşünülecek olursa Kant bile bu dönemi gördüğünden tanrısal cömertliğin süruru hepsini kuşatmıştır.

Hölderlin'in doğup büyüdüğü, serptiği, dal budak saldı ve onları da eserlerine bir güzellik olarak yedirdiği yerleri öğrenmeden önce Almanca'da şairin adının ne anlama geldiğini, her adın bir anlamı olması gerektiği, hatta "adın ruhu da etkilediği, kaderi bile etkilediği" tezinden hareketle açıklamakta fayda görüyorum. Hölderlin, "Holder" ve "Holunder" sözcüklerinden gelmektedir. "Holder" ve "Holunder"; "bodur fundalık" anlamına gelmektedir. Botanikte "mürver ağacı" ve ikinci anlam olarak "İran leylağı"

olarak da adlandırılabilir. Hölderlin'in sonundaki "lin" küçültme eki isme "zarif, küçük mürver ağacı" anlamı katmaktadır. Hölderlin'in yaşantısı ismine nasıl da uymaktadır. Şiirlerinde ilkbahara, bülbüllerin yanık nidalarına aşık bir şairin "Hölderin" ismi yani "küçük mürver ağacı" ismi onun ruhuna denk düşmüş bir isim gibi durmaktadır.

Hölderlin'in, 20 Mart 1770 yılında Neckar ırmağı yakınında Lauffen'de doğduğunu dillendirmiştik. Burası artık Hölderlin'in yurdudur. İlerde uzun ve yorucu gezilere çıktığında "Yurdadönüş" (Heimkunft) olarak adlandıracağı yer ve iklim burası olacaktır. Suebya (Schwaben), anayurttur. Hölderlin sadece burada doğmaz, burada büyür, burada birçok okula gider, soyağacı da burada gelişip serpilir. Buranın nehrini, ağaçlarını, fundalıklarını, rüzgârını, bağlarını hele de şarap bağlarını, dağlarını, meyve ağaçlarını,

bahçelerini, ormanlarını şiirlerinde işler. Neckar ırmağının boydan boya velut kıldığı bu topraklar, zengin meyve ve sebzeleriyle Hölderlin'i büyüler.

Genç yaşlarda dingin olmanın da avantajıyla bu topraklarda uzun gezilere çıkar. Korkusuzdur, ilim susuzluğu bedenini kasıp kavurur. Bilmek ister. Öğrenmek ister. Bilecekse ve öğrenecekse de kendi gözleriyle ve bizatihi yerinde öğrenmek ister. Genç yaşlarda doğup büyüdüğü Lauffen ve Neckar ırmağı kıyısındaki bu yöreler şiirlerine, "Hyperion" adlı mektup romanına, "Empedokles'in Ölümü" adlı trajedisine de ister istemez yansıyacaktır.

Hölderlin'in şiirlerinde ve diğer eserlerinde betimlediği yerler gerçek yaşantısında yaşadığı yerlerin aynıdır ve bu yerlerin isimlerini de taşırlar. O noktada mekânı muhayyel kılmaz, bu mekânları örtük bir

şekilde anlatmayı fazla ihtiyaç hissetmez. Şiirlerinde yaşadığı yerlerin isimlerini, dağların adlarını, bağları birebir verir. Gerçek hayatta yaşadığı yerlerin yani bu Suebya topraklarının, Neckar kıyısının Helen uygarlığına dönüşmüş halinin ne olduğu belki burada akla gelebilir. Onlar da elbette yaşanan zamanın imgesiyle Antik Yunan'a ve Roma'ya taşınarak kaleme alınır. İdeal bir mekân ve zaman, ancak insanın yurt olarak gördüğü yerin hayaliyle eski özlenen zamanı bitirtmekle ve örtüştürmekle elde edilir. Lauffen ve Nürtingen'deki bu çocukluk yılları bu bağlamda mekân aidiyetini muhkem kılmak ve orijine, kökene, insanın özlediği habitusu kendi içinde taşıması babında çok önemli olacaktır. Somon balıkları doğdukları yere ömürlerinin ahirinde nasıl geri dönmeyi bir vefa borcu belki de içte programlanmış bir güdü, bir varoluş olarak taşıyorlarsa, Hölderlin de ilerde uzun gezmelerden, ruhu ve bedeni yıpratıcı seyahatlerden, kendini gerçekleştirme çabalarından hep buraya, vatanına, yurduna geri dönecektir. Yaralarını burada saracak, ruhsal susuzluklarını burada gidermeye çalışacak, kendine ait topraklarda daha doğrusu kaderi olan bu coğrafyada soluklanacak, nefes alacaktır.

Evlerine kötü bir talih gibi çöken ölümden belki de kaçmanın bir yolu olarak özgürlüğü (Freiheit) ve dışarıları (Freie) sever. İnsanın içini karartan ve Azrail'in de sürekli uğrak yeri haline getirdiği anne evi ve baba evinden uzaklaşmak, doğaysa doğayı yaşayarak öğrenmek, doğada adeta kaybolmak, kendini doğanın kollarına bırakmak ve varoluşunu bu şekilde ger-

çekleştirmek Hölderlin'in çıkış yoludur. İnsan ancak bu şekilde "tanrıların kollarında büyür" ve "çiçeklerin altında da sevmeyi öğrenebilir."¹

Hölderlin'in bu güzelim memleketten durmadan ötelere kaçma nedeni, bulunduğu yerde tahsilini teoloji alanında yapması ve bu mesleği de ifa etmek istemesidir. Her ne kadar o dönemdeki gençler için böylesi kesin bir iş insanının ömür boyu yaşamını garantiye alması ve sonsuz mutlu olması anlamına gelse de, Hölderlin bu topraklarda yani anayurdunda kalsa sevdiği şairlik ve yazarlık mesleğini yerine getiremeyecektir. Kendini kiliseye adayacak, ömür boyu rahiplik işini heyecansız, zevksiz daha önemlisi de isteksiz kotarmak durumunda kalacaktır. Bu yüzden anne baskısı, manastırın kendini çağırması sürecinden uzaklara kaçarak ve kendi sevdiği işi de yapma arzusuyla yurdundan durmadan uzaklaşır. Suebya dışında borçlu olduğu Wüttemberg konsistoryumuna, protestan yönetim idaresine borcunu da ödemekten yani papaz olmaktan kaçıştır aslında bu. Suebya'dan uzaklara kaçış, aslında bir özgürlük arayışıdır. Sevdiği yazarlık mesleğine doğru kaçıştır. Evde yani anayurdunda ama mutsuz ve uzaklarda yazarlık mesleği ardında koşmanın da mutluluğuyla yaşamı çalkantılı bir şekilde ilerler.

Hölderlin'in, yurttan uzaklaşma ve yurda geri dönmeyi anlattığı iki şiirinde de geri dönen lirik benin

¹ David Constantine, **Friedrich Hölderlin**, Verlag C.H.Beck, Beck'sche Reihe, München 1992, s.9

mut­suzluğunu sezebiliriz. “Yurt” (Heimat) adlı şiirde lirik benin anayurdun idilik ortamında mut­suzluğunu görme imkânımız olur. “Yurdadönüş, Hısımlara” adlı uzun ırmak şiirde de lirik benin geri dönme hüznü “Yurt” adlı şiirdeki kadar koyu olmasa da, onda da melankoli sezilir. Anayurt, lirik beni kucaklasa, bağrına bassa da lirik benin gözleri, ruhu sanki öte­lerdedir. Betimlemeler coşkuludur. Anayurdun tüm doğası mutlulukla anlatılır ama lirik benin yalnızlığı, buralara yabancılaşması, ne kadar buraya ait olsa da buraya ait olmaması/olamaması, David Constantine’in de tabiriyle “vatanında vatansız” (homeless at home), anayurdunda anayurtsuz bir mut­suzluğu da gizliden bizlere gösterir. Bu mut­suzluğun kökeni kesinlikle sevmediği, bir taraftan annesini, kız kardeşini, erkek kardeşini, akrabalarını, sevdiklerini özlemesi ama bir taraftan da sevmediği papazlık mesleğinin bu güzelim yerlerde kollarını açmış kendini beklemesidir. Hölderlin mektup romanı “Hyperion” ve “Empedokles’in Ölümü” trajedisinde de eve dönen ama yalnız kalan bu ruhun acılarını bize hissettirir. Geri dönüş her ne kadar imkânsız görülse de, geri dönüldüğünde lirik-ben ya da anlatıcı o kadim yalnızlığından kurtulamaz.

II. Anne, O Bahtsız Torna

Babasız evlerde yükü hep anneler çeker. Evlilik müessesesiyle paylaşılan hayat, 'iyi günde ve kötü günde' evliliğin getireceği mutluluklar ve mutsuzluklar eşler arasında eşit paylaşılma görüşüyle bir akde bağlanır. Koca evliliğin erken dönemlerinde vefat ederse, kadın çocuklarıyla hayat mücadelesini tek başına sürdürmek durumunda kalır. Akit ve ahit bozulmuştur, koca belki vaadine sadık kalamamıştır ama kadın da bir nevi artık ona hayatta düşecek yükü üstlenir. Thomas Bernhard'ın annesi öyle değil midir? Gayri meşru bir ilişkiden doğan çocuğa ömür boyu Bernhard'ın annesi bakmamış mıdır? Bernhard, babasını görmeye çalıştıkça anne kendisini hamile bırakıp kaçan o sözde-babadan nefret ettiği için Bernhard'a bunu yasak kılmamış mıdır? Hatta Bernhard'ın yüzü, nefret edilen kocanın yüzüyle aynı olduğundan daha doğuştan bir kadim nefretin kısı kacına itilmemiş midir Bernhard? Anne çünkü Bernhard'ın yüzünde nefret ettiği kocasının yüzünü görmektedir. Zulüm, böylece çocuğa dönecektir. Bernhard, annesinin psikolojik şiddetine maruz kalır. Elfriede Jelinek'in annesi öyle değil midir? Eserlerinde bile anne dinmek bilmez bir yıkım süreciyle kızını felakete sürüklememi? Çocuk için aile baskısı söz konusu olduğunda hep babanın katı, güçlü olduğunu; çocuklarını sevmeyen, onlara hor ve hakir davranan tip olduğu zih-

nimize kazınmıştır. Kafka'nın babası Hermann Kafka ve Beethoven'ın babası, daha nice patriyarkanın sert dişlilerini andıran baba modelleri, büyük bir aparat gibi, bir dişli gibi aman vermez bir aygıt gibi çocukları ezmeye çalışır zihinlerimizde. Baba o kanon, "baba o makas", baba o ontolojik torna, varlığıyla, haşyetyile hâlihazır evde duran ve gücü temsil eden, otoriteyi imleyen baba erken bir kaderle ayrılıp giderse dünyadan anne onun yerini ikame etmek zorunda kalır.

Hölderlin'in annesi Johanna Christiane Heyn da böyle bir bahtsızlığı yaşayarak sert bir karaktere doğru evrilir. Aslında her anne çocuğun iyiliğini ister. Kendi iyiliğini istemesi de, Styx suları gibi ruhunun derinliklerinde akar. 8 Temmuz 1748 yılında Frauenzimmer'n'de dünyaya gelir. Hölderlin'in annesi dindarlığa önem veren ve ailenin soykütüğünde de dine hizmet etmiş bir ailenin gururlu üyesidir. Saksonya-Gothalı babası Johann Andreas Heyn (1712-1772) Cleebron'da papaz olarak çalışmıştır.

Hölderlin'in anneannesi Johanna Rosina Sutor (1725-1802) da papazlar yetiştirmekle ünlü bir aileden gelmektedir. Sueb-ya'da papaz yetiştiren bir aile olmak, o zamanlarda apayrı bir karizmayı sağlamaktadır. Hölderlin'in annesi uzun bir süre kendi annesiyle kalmış, anne ve babasız kalan Hölderlin ve diğer kardeşleri-

nin yetişmesinde katkı sağlamıştır. 1766 yılında manastır müdürü Heinrich Friedrich Hölderlin'le evlenir. Lauffen'de yaşamaya başlarlar ve iki çocukları olur. Hölderlin'in doğumundan bir sene sonra ölen bir kızkardeş ve daha pek çok ölü doğumlar sayılmazsa Maria Heinrica (Rike) Hölderlin adlı bir kızkardeşi hayatta kalır. Kocas, Hölderlin daha iki yaşındayken kalp krizinden 1772 yılında ölünce, 1774 yılında Hölderlin dört yaşındayken Nürtingen'e taşınırlar ve orada da şarap tüccarı, zengin Johann Christian Gok ile evlenir. Hölderlin'in annesinin talihsizliği burada da devam eder ve eski kocasının arkadaşı, yeni hayat arkadaşının ömrü de uzun sürmez. Bu kısa sürede Nürtingen'de belediye başkanlığı (Bürgermeister) yapan Gok, 13 Mart 1779 yılında yani sadece beş yıllık bir evlilik hayatından sonra vefat eder ve Hölderlin'in annesini 31 yaşında yine dul bırakır. Gok, yaşadığı sürece üvey evlatlarına kötü davranan bir baba değildir. Bu evlilikten ölen çocuklar yine sayılmazsa Karl Gok adında sadece bir erkek çocuk hayatta kalmıştır. Hölderlin'in annesi kendisine kocalarından kalan mirası çocukları arasında adil dağıtmadığı ile de eleştirilir. Oğlu Hölderlin'i en iyi manastırlara, okullara, üniversitelere gönderirken ikinci evliliğinden olan Karl'a adil bir eğitim imkânı sunmadığı da gözden kaçmaz. Karl'a sunmadığı o maddi imkânları oğlu Hölderlin'e sunan anne elbette onca masraf ve harcamalarla manastırda bir devlet dairesinde kesinlikle kazanılan bir işin heba edilmesini de istemektedir. Bu yüzden onca çileyle okut-

tuğu, belki de kardeşlerinin boğazından kestiği ve evin en büyük oğluna odaklandığı, onun eğitimi için aile bütçesini seferber ettiği düşünülecek olursa Hölderlin'in sevmediği manastır ve papazlık mesleği öyle bir hedefe kilitlenmiş anne için elbette yıkım olacaktır. Aslında aileden de gördüğü papazlık mesleğine oğlunu sokmuştur, ama oğlun bu mesleği heba etmesiyle birlikte emekler bir nevi zayi olacaktır. Onca emeğe rağmen elde edilmiş bu mesleği oğlunun elinin tersiyle itmesi içinde burukluğa sebep olsa da, deliler gibi yazarlık mesleği ardında koşan, Neckar ırmağı havzasından, anayurdundan ötelere kaçan en büyük oğlunu ömrü boyu öyle ya da böyle desteklemiştir. Hölderlin hayattan yorulduğu ve uzaklarda yaratıcı yazarlık işlerinden bitap düştüğü zamanlarda soluk almak için yurda döndüğünde anne ona kucak açacaktır. 1806 yılında çıldırdığında da anne oğluna mektuplarla manevi ve maddi desteğini sürdürmüştür. Anayurtta güçsüzlüğünden dolayı ona tek başına bakma kudreti elinde olmasa da en azından moralman Hölderlin'in yanında olmak, sağaltım merkezlerinde bir oğulun olduğu bilinciyle ilgisini ondan ayırmamıştır. Hölderlin'in annesi ve büyükannesi 1798 yılına dek Schweizerhof'ta kalmışlardır. Gök, 30 Haziran 1774 yılında Neckar havzasında, Nürtingen'de iki katlı bahçeler arasında 4500 guldene bir ev aldığında bu eve taşınırlar. Bugün bile Kirchstrasse 17 adresiyle görülebilir bu ev, güzelliği ile dillere destandır. İkinci kocasının ölümünden sonra Hölderlin'in annesi bu evde 1795 yılına dek yaşa-

mayı sürdürmüş, sonunda bu evi bir fırıncı olan Johan Michael Meier'e satmıştır. 24 yıllık bir yaşamışlıkla Schweizerhof'tan Nürtingen'e taşınan Hölderlin'in annesi artık Nürtingen'de mutluluğu aramıştır. 80 yıllık güzel bir ömürden sonra 17 Şubat 1828 yılında Nürtingen'de vefat etmiştir. Hölderlin ise 1774 yılından 1784 yılına kadar çocukluğunu Nürtingen'de geçirmiştir. Hölderlin'in ikinci babası Gok onu ve diğer aile efradını ölümünden kısa bir süre önce Nürtingen vatandaşlığına kaydettirmiştir. Hölderlin bu bağlamda şimdi bile Nürtingen vatandaşı sayılmaktadır.

.

III. Saklı Bir Oedipus Kompleksi

Babalarıyla yüzleşemeyen evlatlar kanlı bir cidalı, kadim bir buyruğu, insanın alnına yazılmış o yazgıyı da yarım bırakır. Baba erken ölürse, çocuğun içinde bir yarım kalmışlık duygusu gelişip serpilir. Baba erken ölürse, çocuğun kişiliğinde annenin ve babanın varlığıyla doldurulması gereken o ontolojik boşlukta bir eksiklik hissedilir. Freudyen açıdan bakıldığında bir ailenin sacayağı, bu eşsiz tripot, Hölderlin erkek olduğundan anneyi, babayı ve oğlu ihtiva eder. Bu tripotun kavgası Oedipus'un çaresiz kavgasıysa, oğul baba katlini bir şekilde gerçekleştirmek için yaşadığı sürece bir yolculuğa çıkar. Bu tripot yani baba, anne ve oğul üçlüsünün yerinde olduğu ve eksik olmadığı durum için söz konusudur. Ya bu tripottan baba eksikse oğul, katlini gerçekleştireceği, kişiliğinin kadim savaşında çıdam duygularla, hasetle, nefretle bazen şefkatle de ruhunu mayalayacağı o hayat iksirini nereden bulacaktır? Baba eksikse çocuk başını nereye vuracaktır? "Hamlet"teki gibi babanın eksikliğini gideren amcadan mı? "Baba yarısı" amcadan mı? Babanın yerini ikame eden ikinci bir baba adayından mı? Ya o da ölürse? Hölderlin'de bu da oldu. Kılıcını bileyleyeceği ve kadim savaşa başlayacağı, kişiliğini geliştireceği bir kıtalin nefretini ölü bir babadan ikinci üvey babaya yöneltse de o da kısa bir süre içinde bu dünyadan göçüp gidecektir. Babanın ve babaların

yerini ölümün kendisi aladursun, çocuk ölüm duygusuyla Azrail'in bizatihi kendisiyle cebelleşir. Ama aslında Oedipus kompleksini yaşayamadığından, baba katli kendi elinden gerçekleşemediğinden, süreç kendi çarkında ve akışında olmadığından içte eksik kalmış o eksik baba imgesi de kendiliğinden doldurulur. İster anne, babanın yerini ikame ederek, "baba görünümlü anne" olarak Oedipus savaşında Hölderlin'in kaderi olsun, ister büyükanne; iki ölümlü babadan Hölderlin'e yas çalışmalarından başka bir şey kalmamıştır. Ruhunda eksik kalmış iki baba oyuğuyla tamamlanamamış, gerçekleştirilememiş bir

Oedipus savaşının hüznü de Hölderlin'i hayatı boyunca takip edegelmiştir.

Hölderlin daha iki yaşındayken, kendi ismiyle aynı babası Heinrich Friedirch Hölderlin vefat eder. Hölderlin'in babası Heinrich Hölderlin 25 Ocak 1736 yılında Neckar kıyısında Lauffen'de doğar. Lauffen'de manastır gö-

revlisi ve başkanıdır.

Babası da yine manastır müdürü Friedrich Jacob Hölderlin'in yedi çocuğundan altıncısıdır. Annesi Elisabetha Juliana Haselmeyer'dir. Stuttgart'ta liseyi, 1754 yılından itibaren de Tübingen'de üniversiteyi

okumuştur. 1760 yılında Tübingen saray mahkemele-
rinde görevlidir. Babasının ölümüyle de manastır
müdürlüğü görevini yine yaşadığı Lauffen'de sürdür-
rür.

Babadan kalma zengin arazilerle maaş ve para derdi
olmadan yaşantısını sürdürür Hölderlin'in babası.
Lauffen'de sayısız şarap bağları, tarlalar, çayırlar,
araziler hatta zamanla azalmamış aksine artmıştır.
Bahçeler ve içinde balıkların yetiştirildiği havuzlar bu
ailenin zenginlikleri arasındadır. 1743 yılında
Hölderlin'in babasına miras kalan evde üç kardeş ve
anne yaşamlarını sürdürürler. Manastırda bugün bile
"Nordheimer Caddesi no: 5" adresiyle görülebilir bu
ev, onlara mutlu bir yaşam da vadeder. 1772 yılında
Lauffen manastırında görev mahallinde kalp krizin-
den ölür.

Hölderlin'in annesi kısa bir süre dulluktan sonra ko-
casının arkadaşı, yine şarap tüccarı Johann Christop
Gok'la evlenir. Hölderlin'in dört yaşında üvey babası
olan Gok ilk evlilikten olan çocuklara kötü bir baba
olmamıştır. Onların sorunlarıyla ilgilenmiş ve daha
sonra Karl Gok olarak adlandırılacak kendi oğluyla
onlar arasında ayırım yapmamıştır. Nürtingen'in be-
lediye başkanlığı görevini de üstlenen Gok,
Hölderlin'in ona ihtiyacı olacağı yaşta vefat etmiştir.
Hölderlin dokuz yaşındayken ikinci babasını da top-
rağa verir.

IV. "Her Ölüm Erken Ölümdür"

Hölderlin'in 73 sene yaşadığı göz önüne alınacak olursa, Romantik dönemde genç ölen yazar ve şairlere göre uzun bir yaşantısı olduğu söylenebilir. Elbette Goethe gibi 83 yıl yaşayıp eserleri üzerinde daha fazla düşünme, daha fazla dünya deneyimleriyle eserlerine dönebilme imkânı da bulabilirdi. Ama Erken Romantik hatta Romantik dönemde sadece Almanya'da da değil Romantik akımın dünyada yankısı olagelmış ve etkisiyle oralarda da Romantiğe inanan entelektüellerin kaderi ne yazık ki onlara uzun bir yaşantı sunmamıştır.

Novalis genç yaşlarda ölmüştür. Schlegel, Schiller insanın ömrünün en azından altmışlı yetmişli yaşları bulması gerektiği düşüncesi hâkimse genç ölmüşlerdir. Nikolaus Lenau, Karoline von Günderrode, Byron genç ölmüşlerdir. İngiliz Romantikleri John Keats ve Shelley genç ölmüşlerdir. Kleist, Raimund, Nestroy, Büchner, Wilhelm Hauff genç yaşlarda ölmüşlerdir. Schubert otuz bir yaşında, Leopardi otuz dokuzunda ve Puşkin de Rus Romantiği olarak otuz sekizinde genç yaşlarda ölürlər. Romantik dönem iklim, aura ve habitus olarak ne kadar güzelse ve iyiye, içinde çağa ait tehlikeleri de bir o kadar acımasız barındırır. Bir kızı severseniz ve o kızın başka bir sevdiği varsa sizi ansızın bir yerde düelloya çağırabilir. Ölümün yani Thanatos'un Eros'la yani aşkla bu

kadar yakın olduğu başka bir dönem daha yoktur. Birini sevdiniz diye ancak düellonun karanlığından sevdiğiniz kızın aşkının aydınlığına doğru bir yol uzar Romantik dönemde. Sadece düellosuyla da değil, hastalıklarıyla, uzaklık düşüncesiyle, bu düşünce bir nevi metafiziği de içinde barındırdığından, mavi çiçeği arama düşüncesiyle, Caspar David Friedrich'in tablosundaki gibi uzaklara açılma dürtüsüyle, ötelere susuzluk haliyle Romantik dönem, insanı yorgun düşürmektedir.

Öteler yani uzaklık, insanın uzaklıkta kendi varoluşunu gerçekleştirmesi, yolda oluşuk ve yolun ötelerin gizli çekmecelelerini açması meşakkatli olduğundan da insanlar genç yaşlarda ölürlür.

Hölderlin'in hayatındaki ilk ölüm muhtemelen kendinden bir yıl sonra doğan kız kardeşinin ölümüdür. Elbette daha kendisi de bir yaşında bir çocuk olan Hölderlin onun ölümünü hatırlayamaz. İnsan oluşluğa ters bir durum bu. Ama bu annesi ve babasının hatırlayacağı ve kötü talihlerinin bir anlamda çorap söküşü gibi geleceği bir yaşantının da gizli kapısını açar Hölderlinlere. Hölderlin'in annesi kızının acısını daha tam ruhundan silip atamadan kocasını 1772 yılında kalp krizinin

den toprağa verir. Hölderlin'in bu ölümü de hatırlama imkânı yoktur ve fakat anne iki yıl bir yas sürecinden sonra merhum kocasının arkadaşı ile bir evlilik yapar. İkinci kocanın da beş yıl sonra ölmesi Hölderlin'in annesini elbette yıkar. Üç çocukla ve bir de annesiyle bu dünyada kalakalmıştır. Dokuz yaşındaki Hölderlin ikinci babasını yani üvey babasını hatırlar. Onun için çok üzülür, çünkü üvey baba öz baba gibi kendi oğlu ile üveyler arasında bir ayırım yapmamıştır. Bu anlamda kötücül bir baba değil, iyi bir babadır.

Hölderlin'i belki de yıkan ve varoluşunu allak bullak eden ölüm en çok sevdiği Diotima'nın yani Susette Gontard'ın ölümüdür. Evli ve dört çocuk annesi bu kadına Hölderlin'in aşkı bilinir. Hatta Hölderlin'in eserlerine bile yansır bu aşk. Fakat Susette Gontard'ın kocası aralarındaki bu aşkı sezdiği andan itibaren onun 1798 yılında kendi evinde çocuklarının eğitiminin sorumlu olduğu görevine son vererek evinden uzaklaşmasını sağlar. 1802 yılında Hölderlin Bordeaux'ya yine uzun bir yürüyüşle iş umuduyla gittiğinde kendisine Susette Gontard'ın ölüm haberi gelir. Hölderlin Susette Gontard'ı çok sevmiştir. Çılgınlığında, zihninin kararmasında dönemin payı varsa sevgilisi dört çocuk annesi Susette'nin yani Diotima'nın ölümü Hölderlin'in aklının bir bölümünü söndürmüştür denilebilir.

Hölderlin'in annesinin ilk kocasından altı, ikincisinden ise dört, toplamda on çocuğu olmuştur. Bunlar-

dan yedisi doğumda veya doğumdan kısa bir süre sonra vefat etmişlerdir. Hölderlin'in annesinin ölümü bile onun aklının karardığı, çıldırdığı döneme denk düştüğünden dolayı Diotima'ya üzüldüğü kadar üzüldüğü söylenemez. Hölderlin 58 yaşındayken annesi Nürtingen'de vefat eder. Hölderlin'in kulede kendi cinnetiyle baş başa kaldığı dönemde haber ona getirilir, ama aklı başında olan bir adamın yas çalışmasını Hölderlin'den beklemek gereksizidir. Annesinin ölümünü fazla umursamaz. Akıl, yarı akıl da olsa, akıl namına hiçbir şey kalmamış olsa da Diotima artık aklının her yanını bir karanlık gibi kaplamaktadır. Leyla nasıl içinde "leyl"i yani geceyi barındırıyorsa, "Mecnun" nasıl içinde cinneti, deliliği içeriyorsa; Hölderlin'de Diotima'nın ölümünün karanlığı, Diotima'ya aşkın şiddetli karanlığı cinnetin karanlığıyla örtüşür. Hölderlin delidir ve Diotima'dır artık yani mahza karanlıktır.

V. Hölderlin'in Eğitimi

Eğitime yatkınlık insanın özünde vardır. Ona doğuştan verili akıl, eğitim için melekelerini geliştirmesini kolaylaştırır. Medeniyet kuran, sivilizasyon oluşturan insan, eğitime meyyal oluşluğu ve kültürü bir jenealojiye çevirmesiyle, bir uygarlık oluşturmaya da diğer canlılardan ayrılır. İnsan fitraten eğitime meyyaldir. Tasavvufi açıdan meseleye bakılacak olursa, bu insanın özü olan balçığın yani bir nevi çamurun, toprağın şekle sokulmaya, şekillendirilmeye müsait olduğunun göstergesidir.

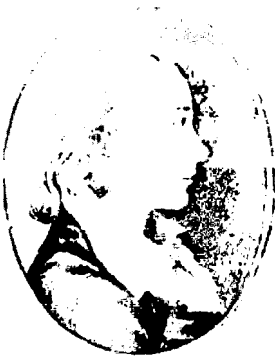
Her annesinin yani ebeveynin biraz da kendi olamadığı şeyi çocuklarının üzerinde, onların geleceğinde denemek ister. Annebabanın bir hayali varsa, o hayali yaşadığı süre boyunca gerçekleştirememişlerse, dünyaya getirdikleri çocuklarında o hayali sürdürmeyi denerler. Çocuğun bu bağlamda ilerde ne olmasından çok ebeveynin ne istediği önemli hale gelir. Çocuk da ebeveynin arzusunu okuduğu sürece bilinçaltına açık ya da örtük barındırdığından, ebeveynin bu arzusu için kendini feda eder.

Hölderlin'in anne ve baba tarafından da sülalesinin yaşadıkları yerde manastırla bağlantılı olduğunu, ailevi dindar olduklarını ve genelde de saygın din adamları yetiştirdiğini dillendirmiştik. Romantik dönemde, bu ister erken Romantik isterse geç Romantik

dönem olsun, belki ondan asırlar sonra bile Almanların dine hele de protestan ve Katolik inanca yatkınlığı ve saygısı tartışılmazdır. Büyük filozofların adlarının “Gottlieb” (Tanrı sevgisi), “Gottfried” (Tanrı barışı) , “Gottlob” (Tanrı övgüsü), “Gotthold” (tanrı kahramanı) olduğu düşünülecek olursa Alman kültür ve felsefesinde ilahiyatın, tanrı sevgisinin apayrı bir yeri olduğu da gözden kaçmaz. Hölderlin’in hem anne tarafından hem de baba tarafından manastır menşeli oluşu ve ömürlerini manastıra adamaları, dünyevi geçimlerini de bir nevi manastırdan sağlamaları Hölderlin’in annesinin, oğlunu manastıra bir rahip yapma isteğiyle örtüşür. Sülalede herkes gibi oğul da ailede mutad olduğu üzere rahip olacak, anneye göre bu saygın meslekte işine devam edecektir. Anne ne kadar Hölderlin’i manastırda rahip yapmaya çalışsa da, Hölderlin bir o kadar mecburi gittiği ve zoraki bir şekilde eğitimini aldığı bu manastırdaki rahiplik görevinden nefret edecektir. Şiir yazmak, edebiyatla uğraşmak, roman hele de drama, trajedi yazmak dini bir eğitim almış bu genç şair adayını daha fazla çekmektedir. Modern zamanların okullarında ilkokul yaşı her ne kadar yedi, hele de ana okul yaşı üçlere, dörtlere inmişse de Hölderlin Nürtingen’deki Latin okulunu ve cemaate kabul sınavlarını başardıktan sonra on dört yaşında, 1784 yılında Nürtingen’de parasız Denkendorf Manastır Okulu’na kaydolar. Ondan sonra da 1786-88 yılları arasında Maulbronn Manastırı’na kaydedilir. Büyükannesi kadar dindar olmasa da annesinin de etkisiyle on sekiz yaşında

yani 1788 yılında Tübingen Vakıf okuluna kaydedilir. Dört sene burada eğitim aldıktan sonra 1792 yılında ayrılma imkânı bulur Hölderlin. 1784 yılında ondan öncesinde de yine ortamın kendine dayattığı protestan dini baskılarıyla nerdeyse on yıl sırf ebeveyni istedi diye sevmediği, haz etmediği, hoşlanmadığı manastırda mutsuz bir yaşantı sürdürür. İçinde uzaklara açılma isteği vardır, ötelere kaçma ve bu karanlık, insanı dört duvara, dogmalara, rutin dinsel yaşantılara hapseden manastırdan ötelere açılma arzusunu hep içinde barındırır Hölderlin. Hedefi büyük ebeveynlerin, çocuğunu bir canavara çevirmeye çalışan annesinin muratlarına ermek ve kendi isteklerini çocuğun zayıf bedeninde var kılmak için çocuk ruhunu ezerler. O yaşlarda Hölderlin'in de isteklerinin, arzularının olduğu, onun da sevdiği şeyler olabileceği, hangi dalda, hangi alanda mutluyorsa ömrü boyunca kendisine zulüm olmayacak o işi kovalaması gerektiği acaba düşünülmüş müdür? Hölderlin'in zihinsel yarığının belki daha Diotima'yı tanımadan, felsefeye fazlasıyla dalmadan bu sevmediği işi yapmasıyla da bir bağlantısı olabilir? İnsan sevmediği işi yaptığında, ruhu bir başka renge girer. Sürmenaj olur. Akıl ve zihin kendisini dondurur. Geri çeker. Arzuyla mecburiyet çarpıştığında mı, hele mecburiyet arzuya galebe çaldığında, insanın yenilmiş bir ordu gibi içine çekilmesi an meselesidir.

Doğanın rengârenk ve yıldızlı ve gökkuşağı rengi albenisi yerine sadece kapkara bir manastır elbisesini üzerinize taktığınızda lanetli biri gibi gezinir durursunuz. Üzerinizden renkler çekilir. Hayatın, yaşamanın, arzuların, heveslerin rengi çekilir üzerinizden. Bu manastır karası kostümü-

nüz hayatın canlı renklerini yutar. Sadece üzerinizde de kalmaz, zamanla ruhunuzu da ele geçirir. Bu manastır karası kostümü Hölderlin'in üzerinde annesinin ve büyükannesinin ve aslında görünmeyen rahip bir jenaelojinin Hölderlin'e idam yaftası gibi durur. Çocuğun ilkin bedeninden çekilir bu canlılık, sonra da aklına ve zihnine, zekâsına doğru yayılır. Orada çatlaklar oluşturur. 1788 yılında kaydolduğu Tübing Vakfı'nda ruhu biraz daha rahatlar. Karl Philipp Conz hocası olur ve Hegel'le, Schelling'le arkadaşlıklar kurar. Yine hocası Nathanel Köstlin'den de etkilenir, onu adeta ölü babalarının yerine koyar. Neuffer ve Magenau ile bir yazarlar, şairler birliği kurulur.

Üniversitede sevdiği ortamı ağır ağır oluşturmaya başlamıştır. 1789 yılında Gotthold Friedrich Staeudlin ve Schubart ile tanışır. Çevresi geliştikçe gelişir. Annesinin Nürtingen'deki evi eğitim yıllarında Hölderlin'e her zaman açıktır. Hölderlin eğitimin o sıkı mengenesinden kaçma ihtiyacı hissettiğinde

Neckar ırmağı yakınında anne evine geri dönerek ruhunu dinlendirmeye çalışacaktır.

Hölderlin üniversitede 1790 yılında mastır çalışmasını "Salomon'un Değişleri ve Hesiodos'un Eserleri ve Günleri Eşliğinde Yunanlılar ve

Perikles Döneminin Sonuna Kadar Güzel Sanatların Tarihi" adı altında yazar. İlerde yazacağı "Hyperion" romanı ve "Empedokles'in Ölümü" dramasının kültürel zemini mastır çalışmasından belli olmaktadır. Hölderlin'de sadece Antikite'ye sevgi yoktur, Romantik dönemde bir anlamda kültürel susuzluk olarak Barok'a ya da Antikite'ye geri dönüş, oradan kültürel kodları çağa taşıyış ve eserleri güçlü bir solukla bezendiriş önem kazanmıştır.

Stefan Wackwitz'in "Friedrich Hölderlin" kitabındaki tespitlerine bakılacak olursa Hölderlin'in daha 1784-1788 yıllarında ondört-onsekiz yaşları arasında Tübingen'e üniversiteye başlamadan annesinin istek-

leri doğrultusunda din adamı olmak yerine hukuk tahsili kafasında dönmektedir. Manastır görevi, katı ve sert disipliner bir eğitimi içinde barındırdığı ve orada kalanın ruhuna soluk aldırmadığı bilgisinden hareketle hukuk eğitiminde kendine daha fazla özgür alan açabilecektir Hölderlin.² Annesi her ne kadar oğlunun bu özgürlük arayışlarını ve kaçışlarını görmezden gelerek manastırda, papaz eğitimini ön plana çıkarmış ve o hedefe kilitlenmişse de Hölderlin kendi özgürlük alanlarını her defasında yeniden açmak durumunda kalmıştır. Hölderlin'in annesi bu bağlamda kendi hedefini ve amacını oğlunun hedefi ve amacından üstün tutan, onun özgürlüğünü, özgürlük alanlarını düşünmeyen, dolayısıyla onun mutluluğunu da düşünmeyen biri olarak hep oğluyla en azından oğlunun mesleği meselesinde onunla cebelleşmiştir.

---

² Stefan Wackwitz, **Friedrich Hölderlin**, J.B.Mtzler Verlag, Realien zur Literatur Band:215 Stuttgart/Tübingen 1985, s.13

VI. Tübingen’de Ruhu Dinlemek

Hölderlin, Tübingen’e geldiğinde 1789 yılında komşu topraklarda gerçekleşmiş Fransız Devrimi’nin iklimi artık Alman topraklarında hissedilir olmuştur. Sadece ekonomi ya da sosyal alanlarda değil, edebi ve felsefi alanda da devrimin yenilikleri, etkisi, heyecanı Almanya’ya ulaşmıştır. Bu etkiyle Almanya’da hele de Hölderlin’in içinde bulunduğu topraklarda nefes kesen eserler verilir. Goethe’nin “Wilhelm Meister” romanları, Fichte’nin bilim kuramı ve Schlegel’in de ünlü 216. Athenaeum fragmanı bu dönemde heyecanlı dimağların susuzluğunu gidermektedir. Tübingen’de 1790lı yıllarda esen hava bu dindar protestan, pietist iklimi devrimle açacak, o dindarlığı tam kıramasa da poetik bir şahlanışla zenginleştirecek bir iklime doğru insanları çekmektedir. Komşu ülkede hareketlenen Fransız devriminin coşkusuyla politik bir seferberlik ve özgürlük arayışıyla yazarlar, şairler küçük gruplar halinde, vakıflar, birliklerde toplanmaya başlayacak ve bu birliğin kendi gücünden destek alacaktır. Kant’ın çalışmaları da bu dönemde gençlerin ve zihinsel sorunları kendine dert edinmiş kişilerin başvuru kaynağı olacaktır.

Hölderlin işte böyle bir ortamda, daha okul dönemlerinde şiirler yazmaya başlamıştır. Hölderlin’in gittiği manastır ve dini okullarda pietist çalışmalar, dini konulara tahsis edilmiş şiirler o kadar da kötü görül-

memektedir. Çoğu kişi böylesi dini temalı şiirleri aile çevresinde de kaleme almakta ve yazmaktadır. Hölderlin bir taraftan Kant'ı, Leibniz'i, Jacobi'yi ve Spinoza'yı okurken elbette döneminde kaleme alınan edebi eserleri de görmezden gelmemektedir.

Wackwitz'in tespitlerine göre Hölderlin, Tübingen dönemlerinde Christan Ludwig Neuffer ve Rudolf Magenau ile bir şairler cemiyetinde buluşur ve karşılıklı yazdıkları şiirleri okurlardı. Klopstock'un "Bilginler Cumhuriyeti" adlı birliğinden hareketle kurulmuş "Yaşlı Adamlar" birliğinde buluşur ve orada bir anlamda insanı kuşatan ve ona zulmeden, onun özgürlük alanını daraltan her şeyi bu isterse politik, isterse dini, isterse ekonomik şeyler olsun hepsini eleştirirlerdi. Bu eleştirme kudreti onlara özgürlük alanları sağlar ve geleceğin kendilerine güzel günler getireceğini de düşündürürdü. Schellingler, Hegeller hep bu dönemde bu birlik içinde etüt edilen metinle-

Klopstock

riyle gündem konusuydu ve özgürlüğe açılmak isteyen genç şairlerin özgüvenini kazanmalarını sağlarlardı.

Hölderlin bu çağlarında özgürlüğü, birlik düşüncesini, aşk ve sevgi düşüncesini bir tema olarak içinde büyütür. İnsan ve doğa arasındaki bu eşsiz

ilişki, insanın sevdiği doğasından kopamayacak oluşu, doğayla hemhal oluşu, onunla özdeşleşmesi ve bir olması düşüncesi onda önemli bir temel izlek haline gelir. Staudlin'in 1792 yılındaki dergisinde (Muselmanach fürs Jahr 1792) yayınladığı ilk dört şiirle artık şair olarak tarihe notunu düşer. Kendi ismini bir dergide gördükten sonra da o büyü artık onu bırakmaz. 1791 yılında şiirleri artık basılmış ve ona bir şöhret de getirmiştir. Tübingen'de bu zorlu eğitimleri esnasında annesine yine hukuk eğitimi yapma isteğini sayısız defa rica etmesine rağmen, annesi nerdeyse kesinleşmiş manastır eğitimini ondan sonra da belki evlilikle düzgün bir yaşantıyı Hölderlin'e uygun görmektedir. Hölderlin ise papaz vekilliği görevi ya da ivedi evlilik yerine Romantik dönemde şanını çoktan duyduğu, entelektüellerin biriktiği bir kültür kenti olan Jena'ya gidip bilim susuzluğunu, yazma susuzluğunu insanlara göstermek istemektedir. Jena'da kurulan bu edebi ve felsefi ortamda belki başka bir dalda eğitim almaya devam edebilir ya da annesi yeni bir eğitim için maddi destekte bulunmuyorsa özel öğretmenlik göreviyle kendi parasını kendi kazanabilir düşüncesindedir. Evlilik için kendisiyle apar topar nişanlandırılmış Luise Nast ile olan nişanını bozup edebi açlığını, yazma susuzluğunu bahane göstererek yazarlık yolunda büyük bir adım atmıştır.

Hölderlin'in doğa görüşü çoğu Romantik yazarlarda olduğu gibi sadece çiçeğe, böceğe, dünyaya ait küçük nesnelere, cüz'e dayanan bir görüş değildir. Hölderlin doğaya baktığı vakit doğayı teşkil eden küçük parça-

ları yani cüz'ü değil küll'ü görür. Doğanın sayısız cüz'ler tarafından oluşturulmuş bu birliğini, birlik fikrini, küll fikrini ön plana çıkarır.

Doğanın en küçük birimlerinden toplu bir izleğe, fotoğrafa, imgeye geçmek, böylece bir doğanın tamlığına, bütünlüğüne ve birliğine vurguda bulunmak Hölderlin'in felsefesidir. Bu mistik bir görüştür aynı zamanda. İçte şekillenmiş bu tamlık, bütünlük ve birlikte erimek, yok olmak, imha olmak da bir anlamda doğanın bütününde yitme fikrini beraberinde getirir.

Tümde yitmek, bütünde erimek ve yok olmak, güneşle, ayla, yerle, doğayla, makrokozmosla bir ve aynı olmak Hölderlin'in arzusudur. Hölderlin'in ilkin Scardanelli'ye ve sonra da artık topyekûn çılgınlığa dönmesiyle bu şairimizin aslında doğayla aynı olduğunu; Empedokles'in Etna yanardağına bedenini atarak bir anlamda yanardağda ve doğada kendini ateşte var kılması gibi yeniden yaratması, "anasır-ı erbaada" güçlenmesi gibi aklını bir nevi çılgınlığın yanardağına atıp doğayla bir olmuştur denilebilir.

Scardanelli olarak aklını yitirmiş bir Hölderlin gün boyu sadece bitkiler gibi yaşamakta, hayati fonksiyonlarını yitirmiş bir vaziyette gezmekte ve rüzgârda bir sağa bir sola salınan başaklar gibi bir yaşam sürdürmektedir. Bu manzara Hölderlin'in Scardanelli'de, Scardanelli'nin de de çoktan doğada yitip gittiği ve bir olduğu görüşünü ortaya koyar.

Suebyalı papaz olmaya çok yakın Hölderlin Tübingen’de elbette kendisini eskisine nazaran biraz daha rahat hissetse de tam rahat hissettiği söylenemez. Luise Nast nişanı, sevmediği papaz mesleğini ömür boyu sürdürmeye çok yakın oluşu Hölderlin’i karamsarlığa sürüklemekte Ludwig Neuffer’le, Rudolf Magenau ile kurduğu dostlukla; Hegel ile, Sofokles, Homeros, Spinoza, Platon, Rousseau, Kant okumaları susuzluğunu gidermemektedir. Schellig’le de bu vakıfta dostluklarını geliştirmeye çalışacak, Hegel’le bir dost olarak varlığına anlam katmanın yollarını arayacaktır.

Hegel ile yapılan Helen uygarlığı, Kadim Yunan tar-

Hegel

tışmaları yine o dönemde vakfın tüm arkadaşlarıyla gerçekleştirilen bu Antikite ve Helen tartışmaları bir uygarlık etüdü olarak şiirlerine, dramasına ve romanına eklenecektir.

Hans Bethge, “Hölderlin” adlı biyografisinde Hölderlin’in Tübingen vakfında dostlarıyla yemek yerken salonda masanın

önünde düşünceli bir şekilde gidip gelirken arkadaşlarının sanki de Apollon’un gözleri önünde yürüdüğünü düşündüklerini yazar. Hölderlin o denli güzel-

dir. Keman çalışı ve flüt çalmadaki ustalığı görmeye, dinlemeye değerdir.³

Luise Nast nişanını bozması aslında özgürlükle kölelik, hayata deli dolu atılma ve sevdiği işi yapmayla sevmediği yerde sevmediği işte bir ömür boyu geçirme arasında bir seçimi de sunar bizlere. Hölderlin, Tübingen yıllarında bunun da çözümünü bulur ve nişanı atar. Nişanın atılması sürecinde ne kadar vicdan azabı hissedilse de Hölderlin'in içindeki özgürlük arzusu, doğayla hemhal olma, aynı olma, identifiye olma duygusu ağır basar. Zaten iki yıl süren bu süreçten sonra Luise Nast başka birini bulup onunla evlenecektir. Bu kızgınlıkla mı, o arayışın boşluğuyla mı Diotima'dan yani Susette Gontard'dan

Luise Nast

önce Hölderlin'in cılız nişanlanma denemeleri olur. Elise Lebret de böylece tarihe geçer. Hölderlin'in içinde büyüyen doğa susuzluğunu Elise Lebret de alternatif olarak dolduramayacağından uyumsuz eşler ayrılığı seçerler.

Nefret ettiği mesleğe kendini hazırlayan bu süreçte beş yılını verdikten sonra 23 yaşında anne evine geri döner. Annesinin

³ Hans Bethge, **Hölderlin**, Schuestter und Loeffler, Berlin und Leipzig 1904, s.36

kararsız oğlunu ikna edip yeniden sınavlara hazırlamasıyla yine yazarlık duygusu arasında gidip gelir.

Hölderlin'in Tübingen'de yazdığı şiirler Antik dönem od'larıdır. Klopstock etkisi gösterirler. Schiller ruhundan tatlar da içerirler. Methiyeler ve kasideler en azından Schiller'in etkisini bizlere sunar. Schiller etkisi aşılammış ama kendisi de müzikal beceri sahibi Hölderlin şiirlerinde bu iç müziği, musikiyi, tınıyı ustalıklı vermiştir. Kantla uğraşmış, Schiller etüdü yapmış ve Antik dönem dokuyu şiirlerinde kullanmaya çalışan bir gencin heyecanı vardır bu şiirlerde. Helen düşüncesinin yüceliği yanında, insanlığa, dostluğa, güzelliğe, özgürlüğe, aşka övgüler de Hölderlin'in temalarını oluşturur.

Anne evine geri döndükten sonra da kararsızlığını gideremez ve yeniden annesinin papazlığa odaklı görüşleri odağında içindeki dilemmaları bir türlü atamaz. Öte dünya korkusundan, öte dünyaya vakfedilecek bir yaşantının nobranlığından bu güzelim dünyaya özlemi iyice artar. Stuttgart'taki hiç istemediği papazlık sınavı kazanılmıştır ama bu mesleği istemeyerek etrafında özel öğretmenlik mesleği arar. Özel öğretmenlik mesleği onun son umududur. Geçimini bu şekilde sağlayacak ama sevdiği işi de yaptığından içindeki sıkıntılardan kurtulmuş olacaktır. Schiller'in de yardımıyla Waltershausen'de Charlotte von Kalb'ın evinde çocuklarına hocalık yapacağı bir meslek bulur. Charlotte von Kalb gerçekten de Romantik dönemin önemli entelektüel ve saygın kadın-

larındandır. Dokuz yaşındaki çocuğu için bir eğitime ihtiyacı duymakta ve Schiller'in refere ettiği kişiyi de merak etmektedir. Waltershausen'de böylece Hölderlin'in papazlık mesleğinden uzakta yazarlığa doğru sonsuz yelken açacağı bir dönem de başlamış olacaktır. Ömründe çok yer görmüştür, yaşadığı yer elbette Neckar havzasında yeşillik içinde güzel bir yerdir ama Waltershausen'deki bu yer Hölderlin'in ömrü boyunca görüp göreceği en iyi yer olacaktır. Çocuğun eğitiminin ilk aylarında Hölderlin yemyeşil Waltershausen bahçelerine, bağlarına, yeşilliklerine, çimlerine, ağaçlarına, yollarına hayran olur. Korkmayacağı, kaygılanmayacağı, işine sınıksız, severek bağlanabileceği mesleği bulmuş ve iç huzurla da yine Bethge'den alıntıyla annesine bu dönemlerde yazacağı mektupla "hiçbir yerde burada olduğu kadar güzel bir ilkbahar görmediğini"⁴ kaydedecektir.

Mutluluğun olduğu yerde mutsuzluk ve felaket eşikte bekler. Eğitilen çocuk istenilen ilerlemeleri kaydetmediğinden, Charlotte von Kalb'de Hölderlin'in iyi eğitmen olmadığı görüşü hâkim olur. Evde mutsuzluklar ve huzursuzluklar baş gösterir ve 1794 yılında bir Jena ve Weimar gezisi gerçekleştirilir. Eğitmen ve öğrenci arasındaki ilişki buna rağmen gelişmeyince, eğitimde aksaklıklar sürünce Hölderlin işinden ayrılmak durumunda kalır. Hölderlin'in Jena macerası böylece başlamış olur. Fichte'den felsefe dersi almaya başlar. Sessiz ve sakin yapısını korur,

⁴ Hans Bethge, a.g.e.s. 42

Fichte etkisiyle poetik çalışmaları hız kazanır. Schiller de hüznü ruhunu sağalttığı filozof yazarlardan biridir. Goethe, Herder aynı yerdedirler ve felsefe, şiir aşığı biri Jena'dan daha güzel yeri nerede bulabilir? Friedrich von Hardenberg'i yani Novalis'i bile burada görmüştür. Ayrıldığı işte maddi olarak biriktirdikleri zamanla erir, Jena'da bir meslek bulamamıştır ve maddi sıkıntılar baş gösterir. Düzgün yiyemeyince zayıflamaya başlar. Hastalıklı bir bedene ve ruha sahip olur. Çalışmadığı, güçten düştüğü için kendine bakamamaktadır. 1795 yılında zayıf bir bedenle, kırgın bir ruhla, Schiller'e de kızgınlıkla Jena'dan memleketine geri döner. 25 yaşındadır ve bu haliyle bile dünyanın acısını fazlasıyla tatmıştır.

VII. Yürüyerek Tanıdım Ben Bu Şehirleri

Dinin, kilisenin, rahiplik mesleğinin onu bulamayacağı, onun peşinden gelemeyeceği yerlere doğru kaçır Hölderlin. David Constantine, Hölderlin'in dört kez uzaklara açıldığını söyler. İlk gezisi Waltershausen ve Jena'yadır, sonra Frankfurt'a ve Homburg'a, sonra Hauptwyl ve Bordeaux'ya kaçır. Her defasında da kısa ya da uzun kalmalardan sonra mecburi olarak memleketine, anayurduna geri döner. Her gelişinde de yeni kaçışın planlarını yapar.⁵ Hölderlin, kendine annesinin çizdiği kaderden kaçmaya çalıştıkça o kadar adeta onunla birlikte gittiği her yere gider, onu bir gölge gibi takip eder ve onu kaçışın gerçekleştiği yerde huzursuz kılar.

Romantik dönemin kültür şehri ve zamane entelektüellerin buluştuğu Jena'ya kaçır Hölderlin orada bir süre sonra maddi manevi sıkıntılarla karşılaşır. Ruhunda yaralarla evinin yolunu tutar. "Res nullius" olmanın, kaybeden, tutunamayan olmanın, mağlup olmanın, arzu ettiği ideali için savaşmayı göze alamayan biri olarak memleketine geri dönmenin hüznünü yaşar. Homburg'da yasak bir ilişkinin tarafı olarak dört çocuklu anneye, Susette Gontard'la kendi deyimiyle Diotima'yla ilişkisi ortaya çıktığından, daha doğrusu Susette'nin kocasının onları yakın bir

---

⁵ David Constantine, a.g.e., s.15

ilişki içinde gördüğünden onu evinden kovar ve Hölderlin yine kendi ayakları üzerinde durma savaşını bir kez daha hem de çok sevdiği sevgilisinden artık kopmuş bir şekilde yapmak durumunda kalacaktır. Evine geri döner. Bordeaux'da ve de Hauptwyl'de aynı şeyler başına gelir. Nürtingen ve Frankfurt gezilerinden sonra da aynı kader onu karşılar. Dostları 1802 yılından sonra onun zihnindeki yarılmaları fark ederler. Dostu Isaac von Sinclair her ne kadar onun memlekete geri dönmemesi için ona bir kütüphane görevi bulsa da 1806 yılında zorla çalıştığı yerden tard edilir ve Tübing hastanesine konulur.⁶

Hauptwyl ve Bordaux gezileri insanın aklının almayacağı bir mesafeyi içerdiğinden o yolculukları bile yaya yürüyerek gerçekleştirir. Günde 18 saat yürüme, günde 30 kilometre yürüyebilme dirayetine sahiptir. Yürürken sadece düşünmemekte, etrafı temaşa etmekte ve şiirleri için gerekli verileri toparlayıp zihnine ve evraklarına kaydetmektedir. Constantine'in görüşlerine göre Stuttgart'tan Nürtingen'e, Alb üzerinden Blaubeuren'e, Homburg'dan da Frankfurt'a geçmiştir. Hölderlin iyi yol katetmektedir, çoğu zaman yalnız, kış aylarında yola koyulur,⁷ uzun yolculuklar gerçekleştirilir ve bunlardan da hayata dair çok ders çıkarılırdı.

⁶ David Constantine, a.g.e., s.15

⁷ David Constantine, a.g.e., s.16

Bordeaux seyahatini ilkbaharın güzel bir havasında gerçekleştirmiş, Auvergne tepelerinde fırtınalara yakanmış, soğuk, sopsoğuk havalarda buz gibi gecelerde yanında tabancasıyla, duayı kendine örtü kılarak uykulara dalmıştır. Yürüdüğü vakit Fransa'nın hüznünlü topraklarını görmüş, Güney Fransa'nın çobanlarını, koyun sürülerini, barış ile savaş arasında kalmış fakir insanların heyecanlarını, hüznlerini temaşa etmiştir.

Şiir ancak böyle uzun gezilerle demlenen bilinçle yazılır. Sonsuz gözlemler, idilik ortamların güzel ve hüznünlü imgeleri, mevsimler arası ayırım yapmadan her an seyahat gerçekleştüğinden aslında Hölderlin kendini doğaya adar, gezerken doğada yok olur. Fenafittabiat olur. Güçlü bir yürüyüşle başlayan, adım kombinasyonlarının arttığı yerde, doğa ilkin

ayaklarda hissedilir, sonra insan artık mahza adım olmaya başlar. Doğanın içinde yitme de bundan başka bir şey değildir. Şiir, doğanın ve tabiatın kalbinde yürünürken demlenen bir şeydir. İnsan gezdiğinde sonsuz şeyler tahayyül ettiğinden, bu tahayyülat kalbe oturur ve kalbi çoğaltır.

Bu uzun yürüyüşlerde kaleme aldığı Neckar kıyısından hareketle Württemberg havzasında görülebilecek ırmakların, derelerin, gölgesi altında "Ren" (der Rhein) şiiriyle, "Gezinti" (Die Wanderung) şiiriyle özünü doğaya ekleme arzusuna girer. "Yurdadönüş" (Heimkunft), "Patmos" adlı şiirleri ile yeniden yurduna varmanın esenliğini hisseder.

Elbette Hölderlin'in gezintiye çıktığı dönemler sadece her şeyin sülman olduğu, barışın topyekûn Alman topraklarında sağlandığı zamanlar içinde olmaz. Hölderlin savaş zamanlarında, insanlığın felakete ilerlediği zamanlarda da uzun yürüyüşlere çıkar. Ren havzasında düşman askerlerin Alman sınırlarına sokulduğu zamanlar, Valmy savaşının (1792) dorukta olduğu zamanlarda da gezintilere çıkar. Susette Gontard'ın Frankfurt'ta eşinin de baskısıyla başka bir yere çocuklarıyla transferinde onlara eşlik eder. Hüzünlü ve yıkık yerlerden geçerler, insanların perişan olduğu, göçmenlerin hayattan umudunu kestiği zamanlardır bunlar. Bu gözlemler elbette Hölderlin'in romanına ve dramasına da eklemlenir. Orada da aynen Hölderlin gibi gezmeye, doğayı tanımaya, onda yok olmaya teşne başkarakterler görülür. Kendi vata-

nından kopan ve gezgin kimlikle bir varoluş içinde olan, kendini gerçekleştirme arzusunda olan figürlerdir bunlar.

Constantine'in görüşlerine göre Hyperion "Çeşme"deki savaşta kendi yurdunda bir sürgündür, sonra yine sürgüne gönderilir; Empedokles Agrigent'ten kovulur; Oedipus, Theben'den uzaklaştırılır. Hölderlin'in ister kendi yaşantısındaki kaçışları, uzaklık acıları, uzaklık özlemleri, gezme zevki, isterse gerçek hayatından şiirlerine yansıyan bu durumlar olsun hepsi aslında huzuru (Ruhe) aramasına bağlanabilir.⁸ İnsan aslında ömrü boyunca varlığına anlam katacak o içsel huzuru arar, Hölderlin de...

---

⁸ David Constantine, a.g.e., s.19

VIII. Kadim Bir Helen Meleği: Diotima.

Mayıs 1795 yıllarında yani Hölderlin 25'indeyken Jena'yı terk etmiştir. Bunda Hölderlin'in bir türlü yerinde duramayan ruhu, Schiller'in ona baskı oluşturan varlığı, Laplanche'in da dillendirdiği gibi belki de psikotik olayına dayanır.⁹ Hölderlin yaralı bir ceylan gibi evin yolunu tutar. Heidelberg üzerinden geçerken Sinclair'in arkadaşı doktor Johann Gottfried Ebel ile karşılaşır. Onun Frankfurt'ta soylu Gontardlarla bağlantısı vardır ve Hölderlin'e ilerde çalışacağı yeni yeri bulmayı sağlayacaktır. Württemberg'de ve Nürtingen'de psikolojik durumu iyice kötüye giderek kalmaya devam eder. Anne ocağı onu bedensel olarak biraz toparlasa da ruhsal açıdan toparlamaya yetmeyecektir.

Bir taraftan da Nürtingen'de Hölderlin mutlu değildir. Bağımsızlığını talep eder, annesinin yanında bulunmak ve bu yaşında bile hala ona yük olmak Hölderlin'e acı vermektedir. Bankacı Jakop Friedrich Gontard'ın evine yani Gontardlara yine özel öğretmenlik görevi için vardığında bu sefer sekiz yaşında bir öğrencisi olacaktır Hölderlin'in.

Aslında ailede dört çocuk vardır. Susette Gontard, 1769 doğumlu ve Hölderlin'den bir yaş büyük olmasına rağmen genç yaşlarında anne olmuştur. Hölder-

---

⁹ Stephene Wackwitz, a.g.e., s.21

lin burada bir nevi çocukların bakımını üstlenecektir. Hans Bethge, "Hölderlin" biyografisinde bankacı Gontard'ı anlatırken onu "ruhsal açıdan kendini yetiştirmemiş önemsiz, ham, işlenmemiş bir doğaya sahip biri, sinirli bir kişilik" olarak betimler ve "küçükken kızgınlığında sağ gözünü bir çatalla oyduğunu" bile sözlerine ekler. "Kendi mesleğine ilgisi vardır ve sanata, edebiyata hiçbir ilgi duymamaktadır."¹⁰

Susette Gontard ise dört çocuk annesi olmasına rağmen çok güzel, edebiyata, sanata düşkün, doğuştan Hamburglu, zengin bir ruha sahip, içsel uyumu da insanı büyülemektedir. Hölderlin, Susette Gontard'da

Susette Gontard (Diotima)

nesi ve burnunun düzgünlüğü Susette'nin Landolin

soyluluğu, güzeli ve iyiliği görmüş, o dönemlerde Hölderlin'in hayran olduğu Helen kadın tipolojisine çok yakın olduğu için de ona aşık olmuştur. Yunanlı bir dilbere benzeyen, adeta Hölderlin'in zihnini meşgul eden Yunan edebiyatından, bu doğadan çıkıp gelmiş ve onun dünyasında bir gonca gibi açmıştır.

Uzun, parlak siyah saçları, kara gözleri, sivri çenesi

¹⁰ Hans Bethge, a.g.e., s.45